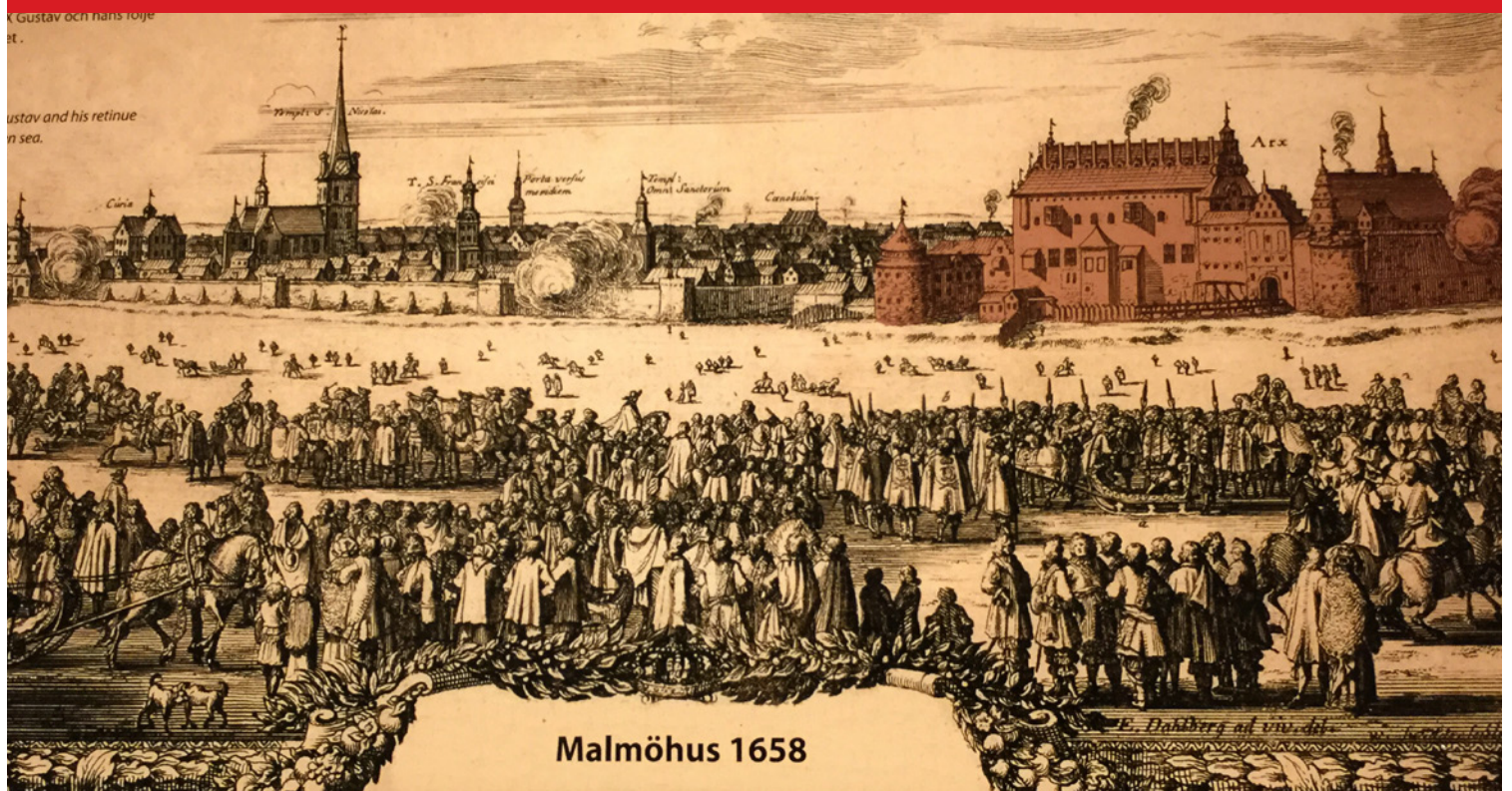

Kom tätt på det nordiske

En manual för skolsamarbete
tvärs över gränser

Malmöhus 1658

Introduktion

Om man önskar ett internationellt samarbete eller utbyte så är det en god idé att ta utgångspunkt i ländernas gemensamma historia. Utifrån svensk synvinkel så finns det goda möjligheter till detta vad beträffar de nordiska länderna.

Då den gemensamma historien ofta kretsar kring krig och konflikter så är det möjligt att arbeta med symboler och historiebruk bland minnesmärken, soldatgravar, historiskt måleri (bland annat porträtt), men också nyare tolkningar som romaner, facktexter, sånger, filmer och spel.

Är ländernas beskrivningar av konflikterna och deras aktörer densamma? Hur använder man - och har använt - de historiska berättelserna i de olika länderna? Har man samma namn på företeelserna? Vilka spår efter konflikterna finns i lokalområdet?

Vid ett danskt-svenskt samarbete kan man med fördel använda 1600-talet och den period man i Sverige kallar

stormaktstiden och i Danmark svenskekrigene. Arbetar man t ex med Norge eller Finland så kanske andra perioder är intressantare.

Förutom konflikter och krig kan man också ha fokus på paralleller inom stadsutveckling, migration, industrialisering och handel.

Denna manual bygger på erfarenheter från ett danskt-svenskt projekt, där några klasser från Malmö och Fredericia arbetade med sin gemensamma historia och språkförståelse och besökte varandra. Vad beträffar det historiska innehållet så var det fokus på krigen 1643–1645 samt 1657–1660 och hur de gestaltats med olika medel.

Ett danskt material om källkritik för mellanstadiet har också utarbetats, "Hvem er ven, og hvem er fjende", där man kan jämföra minnesmärken, porträtt av makthavare, krigsskildringar, avsnitt från skönlitteratur och facktexter.

Kan de svenska soldaterna smyga sig förbi vakten och hitta stadens lösenord? Rollspel på befästningen i Fredericia, maj 2018.
Foto: Ulla Kjær Kaspersen

Kom igång

Hur finner man en vänskapsklass?

Det finns flera organisationer och webbplatser som kan hjälpa till.

- eTwinning är en gemensam plattform för skolpersonal och används av många skolor. Där finns många resurser.
- Norden i skolan är en undervisningsplattform där man bland annat kan söka vänskapsklass.
- Om det gäller danskt-svenskt eller danskt-tyskt samarbete så kan Skoletjenesten Öresund respektive Grænseforeningen hjälpa till.

Projektbeskrivning

När man hittat sin vänskapsklass så bör man tillsammans besluta vad man vill göra. Ska man söka pengar behöver man utarbeta en projektbeskrivning med bland annat syfte och mål, tidsplan och budget.

Att söka bidrag

I slutet av denna manual finns en samling länkar, bland annat några till fonder som ger bidrag till nordiskt samarbete; Stiftelsen Clara Lachmanns fond, och Nordplus Junior.

- Finns det lokala bidragsgivare, med lägre krav vad gäller ansökan och slutrapportering? Kan kommunen bistå med något?
- Var uppmärksam på ansökningstider. Ofta ska man söka flera månader innan projektet ska gå av stapeln. Svar på ansökan kan dröja, så det är bra att ha en plan B, om man planerat att besöka varandra men inte får medel. Några exempel på hur man istället kan samarbeta digitalt beskrivs i eget avsnitt längre fram i manualen.
- Många bidragsgivare kräver ett undertecknat samarbetsavtal, eller ett "letter of intention", från deltagande parter. Det kan vara tidskrävande att få dessa i hamn, så var ute i god tid. I regel är det skolledningen som skall skriva under.
- Det kan kännas som oöverskådligt att själv stå med ansökan och slutrapportering. Se till att få hjälp av skolans administration och ledning, eller undersök om kommunen har någon som arbetar med internationellt samarbete.
- Glöm inte att i ansökan söka pengar även till ett förberedande möte, så alla involverade har möjlighet att träffas, planera i god tid och stämma av förväntningar.

Digitalt samarbete

Kanske bestämmer man sig för att skapa ett samarbete utan att mötas i verkliga livet, eller så får man inte pengar till sina kostnader för resa och uppehälle. Då finns det andra möjligheter.

- En stadsorientering med hjälp av digital kommunikation är en bra samarbets- och språkövning. Eleverna ger varandra uppgifter och guider varandra till utvalda platser i staden.
- Låt eleverna göra research på vänskapsklassens stad och dess historia, och därefter eleverna utarbeta en digital stadsorientering. Denna stadsorientering kan vänskapsklassen genomföra i sin egen stad. Kanske finns det en app att använda?
- Skapa film, podcasts eller audioguide till varandra, där eleverna kan presentera sig själv och sitt lokalområde med fokus på den gemensamma historien.
- I avsnittet "Vad kan man göra under besöken?" finns fler exempel på aktiviteter. før og under besøg.

Porträtt av Karl XI med familj (beskuren) Originalmålning av David Klöcker Ehrenstrahl. Malmö konstmuseum. Foto: Ulla Kjær Kaspersen

Vad kan man göra före besöket?

Planering

Välj ett händelseförlopp som det är möjligt att fördjupa sig i, och som har relevans inom det lokala området. Detta projekt tog utgångspunkt i de dansk-svenska krigerna under 1600-talet och dess aktörer.

Undersök om det går att samarbeta med ett lokalt museum eller arkiv. I så fall är det viktigt att den institutionen involveras tidigt, att man klargör rollerna och är överens om tidsplanen.

Var ute i god tid med planering av resa, biljettinköp, boende o dyl.

Räkna med att projektet kräver sin tid. Planera inte in detta samtidigt som andra projekt eller större tidskrävande händelser.

Planera första besöket och återbesöket så det inte går för lång tid emellan. 4-6 veckor kan vara lagom. Repetera annars det viktigaste från första besöket innan återbesöket.

Tänk på att vi har olika tider för skollov och andra större aktiviteter under skolarbetet i olika länder.

Gör förväntningsavstämning med skolläda. Vem har vilket ansvar för ansökningar? Ska skolläda involveras i planeringen (t ex hälsa välkommen vid besök)?

Ryttarstaty Karl X Gustav på Stortorget i Malmö
Foto: Marianne Bomgren

Kommunikation

Det börjar med lärarna!

Etablera kontakt och gör en gemensam planering. Fortsätt håll kontakt och meddela ändringar m m till varandra.

Planeringsmöte för lärare på Malmö Museer, januari 2017.
Foto: Marianne Bomgren

Skapa gärna ett gemensamt dokument eller en plattform, där båda klasserna kan dela texter, presentationer, bilder, film osv. Gör detsamma för lärargruppen.

Språket är den verkliga utmaningen för eleverna. Låt dem gärna kommunicera flera gånger med varandra och genom olika medier: skriftligt, med film och bilder samt i videosamtal.

Påminn elever och lärare om att tala långsamt och med korta meningar. Kom ihåg att t ex årtal kan vara svåra att förstå.

Om det är möjligt så låt eleverna bilda par, så varje elev får en personlig relation till en kamrat i den andra klassen så de kan hjälpa varandra språkligt under besöket. Man kan också bilda grupper på fyra, två från varje klass, så de kan stötta varandra.

Tänk på att utforma aktiviteter som skapar sammanhang och kontext för eleverna mellan besöken.

Förbered eleverna på rollerna både som värd i det egna landet och som gäst i ett annat.

Det kämpas för fullt i rollspelet på vällen i befästningen, september 2018. Foto: Ulla Kjær Kaspersen

Förslag på aktiviteter före besöket

Presentation av eleverna

Varje elev kan göra en kort presentation av sig själv, skriftligt och på film. De kan t ex berätta om: familj, hobby, husdjur och favoritämnen i skolan. När eleverna har läst och sett varandras presentationer kan man ha gemensamma videosamtal med klasserna. Då kan t ex presentationerna upprepas och varje elev kan förbereda en fråga till sin kamrat.

Presentation av skolorna

I grupper gör eleverna en skriftlig presentation av skolan och en film om skolan. I presentationen ska man värdera vilka ord som kan vara svåra för deras vänskapsklass och skapa en ordlista. Om det kan arrangeras ett besök så upprepas presentationen när eleverna visar runt på skolan. Om det inte blir besök, så kan man göra det som ett videosamtal.

Presentation av städernas historia

På samma sätt kan eleverna göra presentationer av, och film om städernas historia (med ordlista). Gärna med fokus på relevant gemensam historia.

Tidslinje

Gör gemensam tidslinje online med viktiga händelser inom den valda tidsperioden. Fundera på om samma händelser är viktiga i båda länderna.

Filmrecensioner

Välj 1–2 filmer på modersmål, som ni låter vänskapsklassen se och recensera. Dessa recensioner kan göra både skriftligt och som film och delas digitalt.

Historiska källor

Välj ett material (från den danska Kildepakken eller någon annan materialsamling) som båda klasser ska arbeta med, så eleverna har samma förförståelse. Dela arbetet digitalt.

Skönlitteratur

Låt eleverna läsa något skönlitterärt som finns på båda språken. Eleverna läser främst på sitt eget språk, men också korta utvalda stycken på det främmande språket. I den danska Kildepakken finns t ex utdrag ur ”Då hela socknen brann” på svenska och danska. Skapa skrivuppgifter och dela digitalt.

Den resande kofferten

Hitta saker som är karaktäristiskt för er stad och skicka dem i en väska, fysiskt eller digitalt, till den andra klassen – och få en tillbaka. Väskan kan ha olika teman: turistattraktioner, mat, bakverk, natur osv.

Vad kan man göra under besöken?

Sociala aktiviteter

Det kan vara en god idé att inledningsvis blanda eleverna i grupper och göra olika samsarbetsövningar, gärna någon icke-verbal. Då kan eleverna styras in på att kroppsspråk också är en del av kommunikationen.

Visning av skolan

Om man tidigare presenterat skolan skriftligt och/eller på film så kan eleverna visa runt utifrån det. Vad heter de olika lokalerna på båda språken?

OS

Gör en mini-olympiad, där eleverna tävlar i blandade lag. Välj lekar/uppgifter som kräver samarbete.

Fest

Gör en klassfest, där eleverna tillsammans dekorerar lokalen och, om möjligt, lagar mat. Det är en bra samsarbetsövning med massor av tillfällen att träna språk. Organisera olika aktiviteter, där eleverna är blandade i olika lag eller tillsammans med sin kamrat. Viktigt att eleverna har ansvar för att deras gäster är med på vad som försiggår.

Egen tid på stan

Ge eleverna fri tid till att gå i staden på egen hand (i mindre och blandade grupper, så värdarna kan visa vägen). Bra för relationerna dem emellan.

Gatu- och kvartersnamn som exempel på historiska spår i staden
Foto: Marianne Bomgren

Eleverna på Erritsø Fællesskole tar emot elever från Bulltofatskolan i Malmö. Foto: Marianne Bomgren

Aktiviteter utifrån historieämnet

Stadsvandring

Med utgångspunkt i de skriftliga presentationer, filmer eller annat material om stadens historia som alla tagit del av, guidar värdklassen sina gäster.

Orientering

undersök städerna – var har de olika händelserna ägt rum? En variant är ett "stjerneløb": en form av orientering där man kommer tillbaka till samma utgångspunkt och springer ut i annan riktning (den fysiska formen blir en stjärna). Eleverna blandas i mindre grupper och får svara på frågor utifrån det material som man gemensamt arbetat med.

Museibesök

Besök det lokala museet eller arkivet, och genomför aktiviteter tillsammans som handlar om den gemensamma historien. Det är viktigt att eleverna är aktiva. Planera tillsammans med museet.

Möte mitt i staden, Fredericia, maj 2018. Foto: Marianne Bomgren

Museernas utställningar

Vad berättar de om den gemensamma historien? Är det skillnad på museernas utställningar i de båda länderna (bilder, texter) när de berättar om sin stads historia? Gemensam upptäcktsfärd på stan
Finns det namn på gator och hus, statyer, minnesmärken eller gravar som påminner om den gemensamma historien?

Historisk temafest

Eleverna förbereder tillsammans med utgångspunkt i t ex 1600-talet. Studera maträtter, dukning, etikett, och den tidens danser. Kom ihåg att detta är duellernas århundrade – manér, seder, bruk och korrekt uppförande är otroligt viktigt. Det lokala museet kan eventuellt vara behjälpligt med sin kunskap.

Danser eller lekar

från den aktuella tidsperioden.

Presentationer av historiska personer.

Vad kan man göra efter besöket?

Porträtt av den svenske greven Erik Dahlberg, Carl Gustaf Wranglers generalkvartermästare. Enligt sin egen uppfattning spelade han en stor roll i angreppet på Frederiksdod och i fälttåget genom Danmark 1657-58.
Foto: Museerne i Fredericia

Malmöhus slott ©Anna Gullmark / Malmö Museer

Det är viktigt att eleverna:

- blir bekanta med varandra och med det andra landets språk och kultur
- får kännedom om den historia man har gemensamt och olika tolkningar av den

Fortsätta kommunikationen

Det är viktigt att eleverna håller kommunikationen igång mellan besöken, eftersom det är förutsättningen för att de ska få ut ännu mer av nästa möte. Avsätt tid till kommunikation, t ex att skriva till varandra.

Utvärdering

Gör en grundlig utvärdering med vänskapsklassen, på plats eller med hjälp av digitala verktyg. Fokusera på vad som fungerat bra och vad som kan göras bättre vid nästa besök.

Presentation på skolan

Redovisa erfarenheter, t ex i form av en utställning i skolans bibliotek, där eleverna berättar om samarbetet/besöket samt om innehållet. Vad har de lärt sig? Vad har man mest undrat över? Vad har man gemensamt med att annat land, historiskt och språkligt? Vilka likheter och skillnader finns det i synen på den gemensamma historien?

Ett historisk spår: Frederik III på Frederik III:s plats, Fredericia .
Foto: Ulla Kjær Kaspersen

Adresser

Samarbete över gränserna:

Europa

☛ *The image of the other*

Ideer, skabeloner och verktyg till samarbete tvärs över nationsgränser.
www.europeanschoolsproject.org/image/

☛ *E-Twinning*

En gemensam arbetsyta för skolor i Europa.
www.etwinning.net/sv/pub/index.htm

Norden

☛ *Norden i skolan*

En plattform för elever och lärare i de nordiska länderna, med undervisningsmaterial och möjlighet att söka efter vänskapsklasser.
www.nordeniskolen.org/sv/om-norden-i-skolan/

☛ *Skoletjenesten Öresund*

www.skoletjenesten.dk/node/2595/om

☛ *Stiftelsen Clara Lachmanns fond*

www.claralachmann.org/ansokan/

☛ *Nordplus Junior*

www.nordplusonline.org/nor/Hvem-kan-soeke/Nordplus-Junior

☛ *Svensk-dansk ordbok*

www.sprogbro.org/

☛ *Lexikon 24*

www.lexikon24.nu/svenska-danska-lexikon.html

Manual och undervisningsmaterial "Kom tæt på det nordiske"

Materialet finns som pdf och kan laddas ner på följande webbplatser:

☛ *Museerne i Fredericia*

www.fredericiahistorie.dk

☛ *Skoletjenesten Öresund*

www.skoletjenesten.dk/node/2595/om

☛ *HistorieLab*

www.historielab.dk

☛ *Clio*

www.clio.me/se/

 Klicka dig vidare till
 webbplatsen!

De svenska trupperna går över Lilla Bält 1658. Foto: Museerne i Fredericia

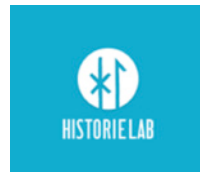
Soldater i den svenska armén under stormaktstiden. Foto: ©Erik Lernerstål, Armémuseum, Stockholm

Denna manual är ett resultat av ett utvecklingsprojekt mellan Museerne i Fredericia, Malmö Museer, Skoletjenesten Öresund, Nationalt netværk af skoletjenester, och Fredericia kommune. Deltagande skolor var Erritsø skole och Kirstinebjergskolen i Fredericia, Bulltoftaskolan och Augustenborgsskolan i Malmö.

Projektet har fått ekonomiskt stöd av HistorieLab, Clara Lachmanns fond och Nordplus Junior samt Clio (distribution av material).

Clio

SKOLETJENESTEN
Öresund

Utgiven september 2019.

Text

Rasmus Welling, Museerne i Fredericia

Bilder på framsidan:

Malmöhus 1658 ©Malmö Museer

Frederiksodde ©Museerne i Fredericia

Redaktion

Ulla Kjær Kaspersen, Nationalt netværk af skoletjenester och Marianne Bomgren, Skoletjenesten Öresund

Översättning till svenska

Marianne Bomgren, Skoletjenesten Öresund

Grafisk design

Le Fischer - www.lefischer.dk

Undervisningsmaterialet - Hvem er ven, og hvem er fjende

Text och grafisk design

Rasmus Welling, Museerne i Fredericia